

Melnyk N. V.

Kril Y. Y.

Ivan Franko National University of Lviv

THE ECONOMIC CONTENT IN CONSTRUCTION COSTS

Summary

Studied approaches to the interpretation of the term "expenses" in the scientific and regulatory sources. An concepts of basic costs construction companies.

Keywords: construction, construction companies, construction work, costs, costs, costs.

УДК 336.2:378.2

Пашкевич М. С.

ДВНЗ «Національний гірничий університет»

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ» У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

У статті висвітлено проблему симулятивності навчання в умовах визначеності, яка полягає у невідповідності процесу навчання реальній економічній діяльності, під час якої приймаються рішення в умовах невизначеності. Окреслено загальноекономічний, професійний, психологічний та галузевий аспекти проблеми на прикладі підготовки фахівців спеціальності «Облік і оподаткування». Встановлено, що перспективою подальших досліджень є обґрунтування методик викладання дисциплін спеціальності «Облік і оподаткування» для подолання проблеми симулятивності навчання в умовах визначеності.

Ключові слова: облік і оподаткування, вищий навчальний заклад, компетенції, методика викладання.

Постановка проблеми. Умови перманентних змін в економіці, глобалізація, динамічне інформаційне середовище, невизначеність та непередбачуваність процесів та явищ, які вимагають прийняття управлінських рішень, індивідуалізація та свобода особистості, різноманіття психологічних станів та поведінкових сценаріїв, особливості сфери бухгалтерського обліку і оподаткування, яка нині стає основою ефективного менеджменту з особливим акцентом на управлінський облік, внутрішній контроль та аудит діяльності вимагають виявлення, констатації та формулювання нових проблем підготовки студентів спеціальності «Облік і оподаткування» у вищих навчальних закладах України для окреслення у подальшому сучасних вимог до проведення контактних занять зі слухачами та обґрунтування нових, більш ефективних та адаптованих до сьогодення методик викладання дисциплін професійного циклу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання ефективного викладання економічних дисциплін активно досліджується зарубіжними та вітчизняними вченими. Д. Блігх, С. Браун та П. Рейс зазначають, що нині неможливо практично реалізувати концепцію студентоцентричного навчання, коли викладання повинне бути індивідуалізовано залежно від психологічних особливостей кожного студента, адже через брак коштів в університетах та укрупнення студентських груп неможливо викладачам витрачати час на індивідуальну підготовку занять для кожного слухача [2; 3]. Проблема колаборативного викладання, коли студент стає партнером викладача у вирішенні певних завдань, піднімає Д. Мірам [6]. Л. Беседіна також наголошує на необхідності переходу до активних методик викладання, які передбачають, що студент навчається через виконання певних інтелектуальних завдань під час лекцій [8], а О. Сидоренко та В. Чуба вбачають такими методиками ситуативне навчання [14]. Широкого

обговорення у роботах Н. Даби, А. Кінсантаса [4], Л. Добровської [9] набула проблема імплементації онлайн-освіти в країнах, що розвиваються, та пристосування до методик онлайн-викладання дисциплін. У роботах Д. Бока висвітлюються проблеми використання програм для мобільних телефонів для тотальної перевірки лекційного матеріалу під час заняття [1]. Водночас проблемам використання під час викладання лекцій інформаційних технологій з урахуванням психологічних особливостей кожного студента, налагодження контакту викладача та студента присвячено дослідження В. Юрченка [18].

Отже, основна увага вчених зосереджена на тому, як підвищити рівень інтерактивності лекцій та більш активно залучати студентів до навчання, а також як адаптувати електронні та інформаційні ресурси до процесу навчання та, зокрема, викладання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом із наявністю чималої кількості досліджень із різних проблем викладання у ВНЗ, на нашу думку, недостатньо уваги приділено проблемі викладання дисциплін із бухгалтерського обліку й оподаткування для підготовки профільних спеціалістів, які мають свої особливості, а також загальній проблемі, яку пропонується назвати «проблемою симулятивності навчання в умовах визначеності».

Мета статті полягає у розкритті проблеми симулятивності навчання в умовах визначеності шляхом її дефрагментації на низку різних проблемних аспектів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Комплексність та динамічність процесів та явищ сучасного життя вимагають формування теоретичних концепцій та методик, які б вирішували одразу декілька проблем, знаходячись, таким чином, на міждисциплінарному стику [7], тому результати теоретичного дослідження та практичної пере-

вірки, викладені у даній статті, торкатимуться декількох проблемних аспектів, що стосуються загальноекономічної, професійної, психологічної та галузевої сфер, комплексної проблеми симулятивності навчання в умовах визначеності.

Проблему симулятивності навчання в умовах визначеності можна окреслити так. Наявна методика передачі інформації від викладача до студента, а також формування практичних завдань під час вивчення дисциплін спеціальності «Облік і оподаткування» являє собою симулятор із більшим або меншим ступенем схожості на реальні економічні процеси, який не дає комплексного міждисциплінарного уявлення про економічну діяльність у всій її повноті та не забезпечує реальних умов невизначеності, оскільки, як правило, висвітлюються певні аспекти процесу або явища з наявним у викладача заздалегідь заготовленим маршрутом розв'язання поставленого завдання. Існує вираз, що найкращим середовищем для навчання є життя, а найкращими уроками – власні помилки. Однак процес навчання у теперішньому вигляді, на нашу думку, дещо відірваний від життя, не дає студентам викликів та слугує недостатньо якісним симулятором. Переконані, що навчання за такою спеціальністю, як «Облік і оподаткування», яка ґрунтується на нормативній базі, що постійно змінюється, повинно бути не симулятивним, а максимально реальним та таким, у процесі якого створюються умови невизначеності.

Розглянемо деякі проблемні аспекти симулятивного навчання в умовах визначеності.

Загальноекономічна проблема полягає у надшвидких змінах сучасного соціально-економічного середовища та трансформації його усталених інститутів, до чого вища освіта далеко не завжди встигає адаптуватися. Ця проблема є загальною для всіх без винятку спеціальностей, за якими у світі і в Україні готуються фахівці. Отже, на нашу думку, вона є актуальною і для підготовки фахівців із бухгалтерського обліку й оподаткування. У літературі теперішній період розвитку людства називають фазовим переходом [15] у цифрове (інформаційне) суспільство з домінуючим штучним інтелектом [5]. Цікавою є думка експертів, що причиною фазових криз і тотальних суспільно-економічних змін є невідповідність освіти (її змісту і методики) до процесів та явищ, що відбуваються у реальному житті [10; 17]. Вчені зазначають, що як тільки настає момент, коли освіта не встигає за розвитком реального життя в усіх його проявах, настає фазова криза, оскільки набирається достатня кількість осіб, які не здатні приймати коректні управлінські рішення через брак фахової та загальної підготовки.

Проблема професійної сфери стосується того, що під час спланованих уроків, які є абсолютно визначеними для викладача, на нашу думку, достатньо важко підготувати фахівця, здатного діяти та приймати рішення в умовах невизначеності реальної професійної сфери діяльності.

Проекти нових стандартів вищої освіти України, згідно з новим переліком спеціальностей підготовки фахівців [16], сформовано на основі компетентнісного підходу, який передбачає досягнення студентами як загальних, так і спеціальних (фахових) компетентностей. Зокрема, для бакалавра з обліку й оподаткування актуальними є такі топ-3 загальних компетентності, як самостійне навчання та спроможність адаптувати самостійно набуті знання у практичній діяльності; здійснення аналізу та синтезу інформації для виявлення про-

блем та прийняття рішень щодо їх розв'язання; тайм-менеджмент під час самостійної та командної роботи. Приведені загальні компетентності сучасного бухгалтера відповідають прогнозованим спеціалістами компанії Microsoft основним навичкам для фахівців 2020 р., серед яких: уміння працювати з представниками різних культур; уміння самостійно обробляти великі масиви текстових та числових даних для виведення загальних висновків та нових понять; уміння користуватися новими медіаресурсами; уміння розглядати професійні об'єкти з точки зору різних дисциплін та наук; уміння працювати у віртуальній команді у віртуальному інформаційному просторі [12]. До цих компетентностей слід додати декілька, що запропоновані експертами медіакорпорації Forbes за результатами дослідження професійних умінь та навичок топ-менеджерів компанії Силіконової долини: критичне мислення; бачення трендів у різних сферах життя на основі глибокого та всебічного аналізу інформації; виявлення причин та прогнозування наслідків процесів та явищ; функціонування в умовах невизначеності та постійних змін; здійснення різноманітних видів кількісної та якісної оцінки об'єкта управління та його оточуючого середовища [13].

Серед професійних компетентностей, задекларованих міжнародними стандартами професійної освіти бухгалтерів [11], доцільно виділити складники обліку, аудиту та фінансів, операційного менеджменту, господарського права, а також інформаційних технологій.

Як видно з перелічених компетентностей, тільки у дослідженнях Forbes було акцентовано здатність фахівців приймати рішення в умовах невизначеності. На жаль, проект стандарту вищої освіти для бакалаврів з обліку й оподаткування не містить такої компетентності, хоча, на нашу думку, вона є досить важливою особливо для бухгалтерів, аудиторів, податківців, контролерів, які стикаються з протиріччями, незрозумілим трактуванням понять, незавершеністю наявної нормативної бази, яка не встигає змінюватися за тими моделями та схемами господарювання, які стихійно виникають у підприємницькому середовищі.

Навпаки, на заняттях в університетах ті проблеми, які розв'язуються студентами, а також власне хід заняття, є керованими з боку викладача, який, таким чином, сам не діє в умовах невизначеності та непередбачуваності, а отже, того таємства прийняття рішення у складних і навіть стресових ситуаціях, якого могли б доторкнутися студенти, не відбувається. Звідси, сучасні заняття в університетах не забезпечені такими методиками, які б дали змогу готувати студентів для непередбачуваного життя в умовах непередбачуваності, коли сам викладач їх відчуває та власним прикладом показує, як доцільно діяти і до яких наслідків його рішення можуть призвести.

У бізнесі одним із маркетингових інструментів залучення покупців є прозорість виробничих процесів, коли людина може спостерігати за процесами виробництва продукції у режимі реального часу. На нашу думку, такий підхід повинен прийти й в освітній процес, коли студент зможе спостерігати за процесом прийняття рішень, що є виробничим процесом для фахівців – бухгалтерів-менеджерів, які зобов'язані продукувати готові рішення.

Проблема психологічної сфери полягає у специфічному сприйнятті потоків вхідної інформації сучасними студентами.

Як вище зазначалося, під час опису загально-економічної проблеми у теперішніх умовах акцент основного продюсера інформації для студентів зміщується з учителя або книги на інформаційні ресурси глобальної мережі. Сучасні студенти більшою мірою мають візуальне сприйняття з максимально коротким текстовим супроводом у вигляді інфографіки. Для дисциплін спеціальності «Облік і оподаткування» це є великою проблемою, адже всі вони ґрунтуються на нормативних документах, що являють собою значний текстовий обсяг інформації. Якщо раніше такий вид діяльності на лекції, як конспектування, був основним, то сьогодні для майбутніх бухгалтерів та податківців він є неприпустимим. Інформаційні потоки сприймаються студентами з глобальної інформаційної мережі, і психологічно для них більш цікавим є пошук інформації через різні сайти, під час вивчення яких студентом зчитується багато більше різної інформації, стимулюються різні органи почуттів. Звісно, негативним моментом у сприйнятті інформації через інформаційну глобальну мережу є відволікання уваги студента від основного об'єкту, але, на наше переконання, концентрація на завданні є однією з важливих навичок сучасного бухгалтера. Отже, з точки зору компетентностей та з огляду на специфічне психологічне сприйняття інформаційних потоків студентами, більш вагомим навичкою, яка відповідає реальній економічній діяльності в умовах невизначеності, є пошук інформації про необхідний процес або явище у міждисциплінарному інформаційному полі, коли за ключовими словами пошукова програма повертає інформацію з економіки та фізики, журналістики та інженерії, прийняття рішень про релевантність та нерелевантність цієї інформації, групування окремих даних для розв'язання поставленої проблеми, тому що потік інформації, який ретранслюється викладачем у вигляді диктування конспекту лекцій, психологічно не сприймається сучасними студентами.

Проблема галузевої сфери полягає в тому, що в бухгалтерському обліку, оподаткуванні та аудиті надто незначна теоретична база, яка залишається незмінною протягом років, як, наприклад, у математиків, фізиків, хіміків та інших фахівців природничих та інженерних наук.

Основна частина матеріалу, який слід знати фахівцю з обліку й оподаткування, складається з правил ведення господарської діяльності та правил її відображення у фінансовій звітності та податковому обліку, описаних у нормативних актах, які постійно змінюються. Немає сенсу змушувати студентів запам'ятовувати ці правила, оскільки

майже всі вони мають короткотерміновий характер та являють собою довідникову інформацію. В умовах, коли бухгалтеру слід бути пристосованим до постійних змін та швидко перевчатися, вивчені назавжди правила та звичка їх застосовувати, навпаки, можуть мати негативні наслідки помилок. Таким чином, симулятивні заняття в умовах визначеності з передачею інформації на момент, коли відбувається заняття, на нашу думку, не сумісні з вимогами до компетентностей фахівця з обліку й оподаткування, які полягають в умінні працювати з нормативною базою у реальному часі, знаходити потрібну інформацію та приймати рішення в умовах невизначеності, оскільки нормативна база та робота з нормативними документами частіше ускладнюють прийняття рішення, ніж дають відповіді, вимагають додаткових консультацій з експертами-практиками. Іншими словами, у реальній економічній діяльності бухгалтера та аудитора необхідно приймати рішення щодо трактування нормативних документів та їх пояснення для прийняття остаточного рішення з реальної проблеми, що і створює умови невизначеності.

Висновки. Отже, із цього дослідження, присвяченого окресленню сучасних проблем підготовки фахівців спеціальності «Облік і оподаткування», доцільно зробити такі висновки.

Існує проблема симулятивності навчання в умовах визначеності, яка полягає в тому, що сучасний процес навчання та підготовки фахівців є симулятором, віддаленим від реальної економічної діяльності, який не забезпечує міждисциплінарного вивчення об'єктів та не створює умов невизначеності для прийняття управлінських рішень.

Серед аспектів проблеми симулятивності навчання в умовах невизначеності доцільно виділити загальноекономічну, професійну, психологічну та галузеву проблеми, які потребують вирішення через розробку відповідних методик викладання дисциплін. Загальноекономічна проблема пов'язана з переходом людства до цифрової економіки. Професійна проблема криється у тих сучасних компетентностях, якими повинен володіти сучасний фахівець у галузі обліку й оподаткування. Психологічна проблема полягає у специфічному сприйнятті студентами потоків інформації та ролі викладача у цьому процесі. Галузева проблема являє собою специфіку контенту спеціальності «Облік і оподаткування».

Перспективою подальших досліджень є обґрунтування методик викладання дисциплін спеціальності «Облік і оподаткування» для подолання проблеми симулятивності навчання в умовах визначеності.

Список літератури:

1. Bok, D. (2006). *Our Underachieving Colleges: A Candid Look at How Much Students Learn and Why They Should Be Learning More*. Princeton, N.J.: Princeton University Press.
2. Brown, S. & Race, P. (2002). *Lecturing: A Practical Guide*. London: Kogan Page.
3. CTE Teaching Tips "Designing Visual Aids" and "Using Visual Aids."
4. Bligh, D. (2000). *What's the Use of Lectures?* San Francisco: Jossey-Bass.
5. Dabbagh, N., & Kitsantas, A. (2009). Exploring how experienced online instructors use integrative learning technologies to support self-regulated learning. *International Journal of Technology in Teaching and Learning*, 5(2). – P. 154–168.
6. Digital Millennium Copyright Act (DMCA) [E-source]. – Available at : <http://www.copyright.gov/legislation/dmca.pdf>.
7. Mihram D. *Delivering Powerful Lectures* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://cet.usc.edu/resources/teaching_learning/docs/Powerful_Lectures04.pdf.
8. *Transdisciplinarity: reCreating Integrated Knowledge*. Editer by Margaret A Somerville & David J Rapport. 271 pages. Published in 2000 by EOLSS Publishers Co. Ltd. Oxford, UK. ISBN 0-9534944-1-1.
9. Беседіна Л.М. Педагогічна майстерність, активні методи навчання та методична робота у навчальних закладах : [методичний посібник] / Л.М. Беседіна, О.І. Сторубльов. – К. : Логос, 2009.
10. Добровська Л.М. Електронний навчально-методичний комплекс як засіб пізнання та організації навчання в технічних ВНЗ / Л.М. Домбровська // Педагогіка і психологія. – 2001. – № 3. – С. 32–41.

11. Кибальников С. Существует проблема, ключом к которой является образование / С. Кибальников [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.kibalnikov.com/blog/?p=27>.
12. Матеріали інформаційного сайту International Federation of Accountants [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.iaesb.org>.
13. Матеріали інформаційного сайту Watcher [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://watcher.com.ua/2016/06/01/top-5-navuchok-yaki-budut-potribni-u-2020-rotsi/>.
14. Матеріали інформаційного сайту Forbes Україна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1416163-10-golovnih-navichok-top-menedzheriv-kremnievoyi-dolini>.
15. Ситуаційна методика навчання: теорія і практика / Упор.: О. Сидоренко, В. Чуба. – К., 2001.
16. Переслегин С. Фазовый кризис: маркеры и динамика / С. Переслегин [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.archipelag.ru>.
17. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 29 квітня 2015 р. № 266 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF>.
18. Харченко М.О. Вплив просторового розміщення продуктивних сил в системі середньої освіти на показники регіональної економіки / М.О. Харченко // Вісник Одеського національного університету. – 2014. – Т. 19. – Вип. 2/4. – С. 227–231.
19. Юрченко В.І. Актуальні психологічні проблеми вищої школи в Україні / В.І. Юрченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.psyh.kiev.ua>.

Пашкевич М. С.

ГВУЗ «Национальный горный университет»

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ПРЕПОДАВАНИЮ ДИСЦИПЛИН СПЕЦИАЛЬНОСТИ «УЧЕТ И НАЛОГООБЛОЖЕНИЕ» В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ УКРАИНЫ

Резюме

В статье освещена проблема симулятивности обучения в условиях определенности, которая заключается в несоответствии процесса обучения реальной экономической деятельности, во время которой принимаются решения в условиях неопределенности. Описаны общеэкономический, профессиональный, психологический и отраслевой аспекты проблемы на примере подготовки специалистов по специальности «Учет и налогообложение». Установлено, что перспективой дальнейших исследований является обоснование методик преподавания дисциплин специальности «Учет и налогообложение» для решения проблемы симулятивности обучения в условиях определенности.

Ключевые слова: учет и налогообложение, высшее учебное заведение, компетенции, методика преподавания.

Pashkevych M. S.

SHEI «National Mining University»

MODERN APPROACHES TEACHING DISCIPLINES OF THE SPECIALTY ACCOUNTING AND TAXATION AT UNIVERSITIES IN UKRAINE

Summary

The article deals with the problem of simulative training under certainty, which is in non-compliance of the learning process and real economic activities, in which decisions are made under uncertainty. General economic, professional, psychological and industrial aspects of the problem are outlined with the case of training students of the Accounting and Taxation bachelor academic program. The article finds that further research will be focused on methods of delivering lectures and seminars in accounting and taxation to tackle the problem of simulative training under certainty.

Keywords: accounting and taxation, institution of higher education, competencies, methods of teaching.